

The third section is focused on various paradoxes related to English language tests. The author's careful analysis of their role in the selection process in education is mostly based on Asian and far east countries. The research is much more complex and the discussion refers to 'cultural confrontations' and reconstructing national and individual identity. Again, the constructive criticism of writer's view on testing English through worldwide known tests builds this chapter. She describes "testing industry" which is extremely popular in Japan. Widely presented case of Asian countries the current educational situation of which is compatible with Bourdieu's linguistic imperialism theory.

The penultimate chapter is dedicated to Chinese "gaokao" examinations and their dark side. It can be described as the most important exam which allows the Chinese youth to enter higher education. This part incredibly illustrates how the essence of these tests create social identity of young people in terms of stratification success. There are numerous examples of real life stories of people who decided to take up this "high-stakes" test. The newest data and interesting reflections allows reader to feel the pressure and huge effort taken by young generation in China. The author also gives a comprehensive insight to the structure and sample questions from the original "gaokao". Honestly, it all makes this part the most compelling to me.

Last but not least, the section is devoted to the reflections about British A-level examinations. They are clearly essential for entrance to various universities (including the top ones; as Cambridge, Oxford, etc.). Its major role is to treat tests as inherent part of examination range. The Author also refers to her previous works and knowledge about Britain's social elite realities. The chapter is very vast and considered which makes it goes beyond the testing topic. Numerous references and relevance to the dynamics of the selection and socialization emphasise author's way of thinking.

Educational tests have a transparent and presentable structure. Each component of the monograph is measured and coherent by its content and language. The reader might be under the impression on writer's scientific reflectiveness. The conclusion should be counted in for ongoing discussion about the changes planned in higher and elementary education. Especially in terms of selection and socialisation. The topic of this book is also an answer for this very global question: should we test or rather work on critical and creative education? The problem is real and serious and the solution is exactly somewhere between those pages.

Jakub Adamczewski

MAŁGORZATA DUDA, IZABELA RYBKA, HUBERT KASZYŃSKI (RED.), *Etyka pracy socjalnej w filozofii spotkania i dialogu*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, Kraków 2017, ss. 254

W roku 2017 w Serii: Praca Socjalna w Teorii i Działaniu, jako tom 4. ukazała się książka pod redakcją Małgorzaty Dudy, Izabeli Rybki i Huberta Kaszyń-

skiego, zatytułowana *Etyka pracy socjalnej w filozofii spotkania i dialogu*. Funkcjonujący współcześnie system pomocy społecznej w Polsce obejmuje rozmaite działania, które mają służyć zaradzeniu trudnej sytuacji człowieka, rodziny, czy określonej społeczności lokalnej, celem poprawy tej sytuacji. Chodzi o pracę z człowiekiem, pomoc w rozwiązaniu problemów, działania mające wspierać jego pomyślny rozwój, uzdolnić go i wzmocnić do aktywnego funkcjonowania w społeczeństwie, o usprawnianie sił ludzkich dla wspólnego dobra. W pracy socjalnej chodzi zatem o potrzebującego pomocy człowieka, którego nie wolno w tych zinstytucjonalizowanych strukturach zagubić. Ten problem jest ciągle aktualny i stanowi poważne wyzwanie przede wszystkim dla praktyki, ale i teorii pracy socjalnej.

W ten obszar problemowy dotyczący etyki pracy socjalnej wpisuje się omawiane opracowanie zbiorowe, którego celem, jak wskazuje we wstępie jeden z redaktorów, jest

zaproszenie czytelników do pogłębionej refleksji na temat aksjologicznych i etycznych podstaw działalności pomocowej oraz postaw i kompetencji osób zawodowo lub ochotniczo pracujących z ludźmi, którzy doświadczają życiowych trudności².

W książce tej znajduje się piętnaście artykułów ujętych w trzech częściach, po pięć tekstów w każdej. Pierwsza część jest zatytułowana *Człowiek w potrzebie z perspektywy filozofii*. Artykuł otwierający, autorstwa ojca Jarosława Kupczaka, nosi tytuł: *Personalistyczne podstawy troski o drugiego*. Jest to tekst, w którym Autor przedstawia dziedzictwo 'Krakowskiej szkoły antropologicznej'³, stworzonej przez R. Ingardena, A. Kępińskiego, K. Wojtyłę, J. Tischnera. Przywołując te wielkiego formatu postacie, trafnie wskazuje, że postrzeganie drugiej osoby przez pryzmat jej człowieczeństwa jest miarą dojrzałości człowieka. Najważniejszym zaś doświadczeniem jest osobiste spotkanie z drugą osobą, która nigdy nie powinna być traktowana przedmiotowo.

W drugim zaś tekście książki ojciec Jan Mazur omawia zagadnienie dialogu w pracy socjalnej. Przedstawia znaczenie właściwej relacji między pracownikiem socjalnym a klientem pomocy społecznej. Akcentuje rolę i znaczenie dialogu w budowaniu owych relacji, odwołując się do rozważań filozoficznych J. Tischnera⁴. Jest to artykuł na podbudowie ważnej szczególnie dla współczesnego człowieka koncepcji filozofii dramatu. Autor podejmuje rzeczową analizę i wyprowadza celową konkluzję, iż uświadomienie roli i miejsca dialogu winno prowadzić ku „myśleniu wspólnemu”: świadczącego pomoc i doświadczającego tej pomocy, ku wyzwoleniu się otwarcia na drugiego.

² I. Rybka, *Wstęp*, [w:] *Etyka pracy socjalnej w filozofii spotkania i dialogu*, red. M. Duda, I. Rybka, H. Kaszyński, Kraków 2017, s. 5.

³ Por. *Krakowska szkoła antropologiczna*, red. J. Kupczak, J. Majka, Kraków 2009.

⁴ Por. J. Tischner, *Etyka solidarności*, Warszawa 1989; tenże, *Etyka solidarności oraz Homo sovieticus*, Kraków 1992; tenże, *Filozofia dramatu – wprowadzenie*, Kraków 1999; tenże, *Drogi i bezdroża miłosierdzia*, Kraków 2001; tenże, *Polski kształt dialogu*, Kraków 2002; tenże, *Myślenie według wartości*, Kraków 2011.

Kolejny artykuł to *Rola i znaczenie antycznej myśli etycznej w pracy socjalnej* autorstwa Jadwigi Skrzypek-Faluszczak. Owe normy etyczne są ponadczasowe i uniwersalne, stąd winny kształtować tożsamość i praktykę pracy socjalnej. Doceniane w personalizmie wartości można odnaleźć w filozofii sokratejsko-platońskiej. Sokratesa troska o duszę jest zobowiązaniem intelektualno-moralnym dojrzwania do pełni człowieczeństwa. Samopoznanie i samoakceptacja jest warunkiem poznania i akceptacji bliźniego. Autorka przypomina, że etyka jest sztuką życia i stanowi podstawę świadomej realizacji zadań w stosunku do siebie i innych.

Następny artykuł nosi tytuł: *Psychoterapia humanistyczno-egzystencjalna w świetle filozofii spotkania*. Grzegorz Krupa dokonuje w nim analizy tych nurtów i koncepcji, aby na tej podstawie wyprowadzić konkluzję w odniesieniu do pracy socjalnej o ważnej roli głębokiego i autentycznego spotkania między pracownikiem socjalnym a partnerem procesu pomocowego.

Ostatni w pierwszej części książki artykuł jest zatytułowany *Praca socjalna i działalność charytatywna – wspólna droga do człowieka w potrzebie*. Tadeusz Kamiński wskazuje w nim i uzasadnia optymalne rozwiązanie uzupełniania się wzajemnego działalności charytatywnej Kościołów i pracy służb społecznych. Tu również zawarta jest idea spotkania pomagającego i wspomagane.

Część druga recenzowanej książki została zatytułowana: *Tożsamość służb socjalnych: aksjologia i metody pomagania*. Otwiera ją artykuł Moniki Wiktorowicz-Sosnowskiej pod tytułem: *Kształtowanie tożsamości zawodowej studentów pracy socjalnej jako jeden z podstawowych elementów profesjonalnego pomagania*. Podjęta jest w tym tekście ważna dyskusja odnośnie sposobu kształtowania tożsamości przyszłego pracownika socjalnego, w kontekście jej podstawowego wpływu na profesjonalne pomaganie.

W kolejnym artykule Olga Maciejewska również odnosi się do kształcenia studentów kierunku praca socjalna, koncentrując się na aspektach aksjologicznych. Samą istotą pracy socjalnej jest miłość. Jest to postawa człowieka dojrzałego. Autorka wskazuje na konieczność troski o duchowy wymiar życia człowieka, który w przyszłości ma troszczyć się o drugiego.

Przykład pracy socjalnej opartej na doświadczeniu duchowym opisuje Marek Oktaba w tekście *Towarzystwo duchowe – metoda pracy socjalnej stosowana przez br. Jerzego Marszałkowicza*. Autor przedstawia warunki stosowania tej metody pomagania ludziom wykluczonym z życia społecznego, spośród których wymienia: równość między potrzebującym i niosącym pomoc, umiejętność wykorzystywania porażek i deficytów oraz przekształcania ich na zasoby, pokorę, odwagę, wytrwałość, poczucie humoru i rzetelną pracę.

Tekst Jolanty Sokołowskiej *Relacyjny charakter pedagogiki ulicy* dotyczy także metody pracy socjalnej opartej na filozofii spotkania i dialogu. Dzieci ulicy zwykle nie są w stanie uczestniczyć w innych formach wsparcia, pozostaje tylko spotkanie troskliwego dorosłego, który doceni potencjał młodego człowieka.

Ostatni w tej części książki tekst jest zatytułowany *Problem ochrony zdrowia psychicznego pracowników instytucji pomocy społecznej – z perspektywy superwizora*. Beata Mańkowska ukazuje w nim refleksję nad koniecznością profilaktyki i pro-

mojci zdrowia psychicznego pracowników pomocy społecznej. Spotkanie pomagającego z osobą potrzebującą pomocy może być dla pracownika socjalnego doświadczeniem pozytywnym, ale też źródłem frustracji i cierpienia, co może prowadzić do wypalenia zawodowego. Autorka rekomenduje zatem upowszechnienie superwizji pracy socjalnej, aby jej pracownik nie stawał się bardziej potrzebującym pomocy niż gotowym do jej niesienia.

Trzecia część omawianej pracy zbiorowej nosi tytuł: *Dialog i solidarna wspólnota – wnioski z badań i analiz*. Pierwszy tekst w tej części, autorstwa Renaty Suchenek, jest zatytułowany *Społeczeństwo w dialogu z żebrakami – idea i formy pomocy*. Autorka wskazuje w nim na elementy dobrego pomagania żebrakom w perspektywie personalistycznej spotkania z człowiekiem. Na uwagę zasługuje szeroki aparat naukowy w postaci przypisów i bibliografii.

W kolejnym artykule: *Determinanty dobroczynności na Podkarpaciu* Piotr Frączek i Patrycja Pater, na podstawie badań na terenie województwa podkarpackiego, ukazują cechy charakterystyczne osób zaangażowanych w działalność pomocową i charytatywną organizacji pozarządowych. Wiesław Antosz natomiast w tekście *W stronę spotkania dorosłości osób z niepełnosprawnością intelektualną* pisze, aby ich opiekunowie, członkowie rodzin i inni, nie narzucali im własnego rozumienia świata, lecz tworzyli dla nich odpowiednie warunki do zaspokajania potrzeb, z poszanowaniem odmienności tych osób.

Beata Szluz podejmuje temat: *Spółdzielnia socjalna. Kreowanie podmiotu ekonomii społecznej*. Na podstawie badań przeprowadzonych na terenie Podkarpacia wskazuje na przedsiębiorstwa społeczne jako nie tylko miejsce zatrudnienia, ale również budowania relacji i więzi społecznych. W tym kontekście Dariusz Tułowicki w zamykającym książkę tekście *Dialog jako czynnik przetamywania ryzyka autowykluczenia społecznego pracocholików. Analiza opinii kobiet uciekających w pracę* zwraca uwagę na znaczenie dialogu i autentyczne relacje rodzinne w kontekście wychodzenia ze stanu uzależnienia od pracy.

Podsumowując całość omawianej pracy zbiorowej, należy stwierdzić, że treści w niej zawarte są bardzo aktualne, dotyczą bowiem samej istoty pomagania w czasach współczesnych. W książce podkreślane jest podstawowe znaczenie człowieka, który ma doświadczać pomocy, bądź aktualnie jej doświadcza, ale również tego, który tę pomoc niesie. Zawiera ona elementy aksjologicznych i etycznych podstaw działalności pomocowej, a także postaw pracowników socjalnych, wolontariuszy, podejmujących działania wobec osób doświadczających życiowych trudności. Poszczególne teksty, inspirowane personalizmem, skłaniają do pogłębionej refleksji nad stanem systemu pomocy społecznej w Polsce.

Całość opracowania uzmysławia potrzebę aspektów etyczno-moralnych w procesie rozwoju zawodowego pracowników służb socjalnych i organizowania działalności pomocowych. W tym kontekście niezbędna jest troska o doprowadzenie do osobistego spotkania udzielającego pomocy i wsparcia z człowiekiem potrzebującym. W książce zawarta jest pilna potrzeba podjęcia przez pracowników socjalnych, wolontariuszy trudu podmiotowego traktowania osób potrzebujących pomocy oraz osobistego spotkania i nawiązania konstruktywne-

go dialogu z tymi osobami, a także formacji studentów kierunku praca socjalna w tym zakresie. To niełatwe zadanie, stojące przed służbami socjalnymi, domaga się solidnego przygotowania teoretycznego wraz z praktyką w obszarze pomocy socjalnej i wdrażania adekwatnej do sytuacji strategii działania.

Z wymienionych racji książka ta z powodzeniem może służyć pomocą w refleksji naukowej, a jej adresatami mogą być także pracownicy socjalni, studenci tego kierunku, jak również innych kierunków społecznych i humanistycznych, a także ci wszyscy, którzy są zainteresowani lub obecnie zaangażowani w działalność pomocową, czy organizowanie takiej działalności. Warto zagłębić się w prezentowane przez Autorów treści w celu uzupełnienia wiedzy u tych, którzy podejmują podobną tematykę w swoich publikacjach, prowadzonych badaniach naukowych, jak i u tych, którzy podejmują się tego dzieła w praktyce.

Dariusz Adamczyk

BIBLIOGRAFIA

Etyka pracy socjalnej w filozofii spotkania i dialogu, red. M. Duda, I. Rybka, H. Kaszyński, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, Kraków 2017.

Krakowska szkoła antropologiczna, red. J. Kupczak, J. Majka, Wydawnictwo Naukowe Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, Kraków 2009.

Tischner J., *Etyka solidarności*, Wydawnictwo Pryzmat, Warszawa 1989.

Tischner J., *Etyka solidarności oraz Homo sovieticus*, Wydawnictwo Znak, Kraków 1992.

Tischner J., *Filozofia dramatu – wprowadzenie*, Wydawnictwo Znak, Kraków 1999.

Tischner J., *Drogi i bezdroża miłosierdzia*, Wydawnictwo AA, Kraków 2001.

Tischner J., *Polski kształt dialogu*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2002.

Tischner J., *Myślenie według wartości*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2011.

TOMASZ BAZYLEWICZ, ŁUKASZ HAJDRYCH (RED.), *Gra w historię, historia w grach*, Instytut Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2018, ss. 161

W 2018 roku ukazała się książka: *Gra w historię, historia w grach* pod redakcją Tomasza Bazylewicza i Łukasza Hajdrycha. Jest ona podzielona na trzy części: *Historia w świecie gier – między zabawą a edukacją*; *Gry jako środek interpretacji przyszłości* oraz *Nie tylko gry, czyli szerszy kontekst kulturowy zabawy*. Składa się z dziesięciu artykułów, a niekiedy nawet szkiców. Publikacja jest pokłosiem konferencji, która odbyła się w 2017 roku oraz wyrazem potrzeby naukowej dyskusji o przenikaniu się historii ze światem gier. Praca ma charakter interdyscyplinarny ze względu na rozproszenie dziedzinowe zawartych w niej artykułów i liczy 161 stron.

Już w swoistym wprowadzeniu do książki wymienieni zostali jej potencjalni odbiorcy. Są nimi: gracze komputerowi, miłośnicy wszelkiego rodzaju gier oraz gracze – badacze.